

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק לשכת עורכי הדין (תיקון – שינויים במתכונת ההסמכה), התש"ע-2010

ב. עיקרי החוק המוצע והצורך בו

1. כללי

הצעת חוק זו באה, בעיקרה, כדי ליישם את המלצותיה של ועדה ציבורית בראשות שופטת בית- המשפט המחוזי בתל-אביב דאז (וכיום נשיאת בית המשפט המחוזי מרכז), הילה גרסטל (להלן - הועדה או ועדת גרסטל). הועדה, שמונתה על ידי שר המשפטים והורכבה מחברים מן האקדמיה, ממשרד המשפטים ומלשכת עורכי הדין, נתבקשה לבחון את הסוגיות הקשורות בבחינות ההתמחות לקראת הסמכה בעריכת דין ובהתמחות עצמה. הועדה נתבקשה להתייחס לנושאים כמטרת הבחינה, שיטת הבחינה ומתכונתה, מבנה ועדת הבחינות והיקף סמכויותיה. כן נתבקשה הועדה להתייחס לנושא ההתמחות – יעדיה, תוכנה ומשכה וכן הפיקוח, מנגנוני הבקרה וההסדרים השונים הנוגעים לה.

הקמת הועדה באה על רקע פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"צ 7505/98 קורנאלדי נ' לשכת עורכי הדין פ"ד נג(1) 153, בו המליץ בית המשפט העליון כי שר המשפטים ישקול הקמת ועדה שתבחן את המצב הקיים בנוגע לבחינות ההתמחות ותברר אם ראוי להנהיג בו שינויים. על פי המצב הקיים נערכות בחינות ההתמחות בתום תקופת התמחות בת שנה והן כוללות בחינה בכתב ובחינה בעל-פה. הבחינה בכתב נערכת במתכונת של בחינת רב-ברירה ומורכבת ממאה שאלות. נושאי הבחינה מוכתבים על ידי תקנות לשכת עורכי הדין (סדרי בחינות בדיני מדינת ישראל ובמקצועות מעשיים), התשכ"ג-1962 ומוגבלים לתחומי המשפט הדיוני דוגמת סמכויות בתי המשפט, סדרי דין וראיות. צירופי הנושאים והפיכתם לפרקים כמו גם קביעת שאלון הבחינה נעשים בידי ועדה בוחנת בהרכב של שלושה שופטים, שלושה עורכי דין מן המגזר הציבורי ושלושה עורכי דין מן המגזר הפרטי. הבחינה בעל-פה נערכת בפני ועדה בוחנת בהרכב של שופט, המכהן כיושב ראש, עורך דין מן המגזר הציבורי ועורך דין מן המגזר הפרטי.

עוד יצוין כי גם דו"ח מבקר המדינה על הביקורת בלשכת עורכי הדין מאפריל 1999 מצא כראוי לליבון ודיון ציבורי את הנושא של ההתמחות – משכה, תכניה והפיקוח עליה (עמ' 52 לדו"ח).

במסגרת הדין וחשבון שלה אשר הוגש לשר המשפטים בחודש מאי 2002 המליצה ועדת גרסטל על שינויים במתכונת ההסמכה בעריכת דין, שעיקרם בתמצית הם:

- המרת מודל הבחינה הנוהג כיום כמתואר לעיל במודל דו-שלבי שיכלול מבחן ידע בשיטת רב-ברירה, אשר ייערך בסיומו של קורס מעשי למתמחים שעל עריכתו המליצה הועדה, ומבחן

הערכת ביצוע – ניתוח מקרה, אשר יתקיים בסיום ההתמחות. הקורס המעשי ייערך במתכונת של קורס חובה במהלך מחצית השנה הראשונה של ההתמחות.

- הארכת תקופת ההתמחות לתקופה של שנה ומחצה, כאשר במהלך ששת החודשים הראשונים להתמחות יהא על המתמחה ליטול חלק בקורס מעשי כמתואר. בד-בבד עם ההמלצה להאריך את תקופת ההתמחות ועל מנת לסייע לכך שההתמחות תשיג את יעדיה, המליצה הועדה על ביסוס מערך הפיקוח שמקיימת הלשכה כיום תוך שיועמד בראשו שופט בדימוס, וכן כי ימונה נציב קבילות מתמחים, שופט בדימוס, וסמכויותיו יוגדרו בחקיקה.

- עוד המליצה הועדה על שינויים בהרכב הועדה הבוחנת, על עיגונם בחקיקת משנה של הליכי ההשגה והערעור על תוצאות הבחינה וכן על שיכלול ההסדר בהתייחס להתאמת הבחינה לאנשים עם מוגבלויות. הסדר כאמור קבוע כיום בתקנה 18ד לתקנות לשכת עורכי הדין (סדרי בחינות בדיני מדינת ישראל ובמקצועות מעשיים), התשכ"ג-1962.

תזכיר חוק, אשר מבוסס בעיקרו על המלצות ועדת גרסטל ונועד ליישם את אילו מבין המלצותיה המצריכות שינויים בחקיקה הראשית כמו גם להכשיר את הקרקע לצורך יישומן של המלצות אחרות של הועדה הטעונות חקיקת משנה, הופץ בראשית חודש דצמבר 2005 (תזכיר חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון - שינויים במתכונת ההסמכה והוראות אחרות), התשס"ו-2005).

בשים לב לחלוף הזמן מאז הפצת התזכיר האמור ולאחר שעודכן בהתאם להנחיות שר המשפטים מופץ אפוא התזכיר מחדש. יצוין כי גם במסגרת גיבוש ההצעה הנוכחית התקיימו דיונים הן עם נציגי לשכת עורכי הדין והן עם נציגי הסטודנטים.

2. לסעיפים 1 ו-2

על פי סעיף 2(1) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן - חוק הלשכה או החוק) מוטל על לשכת עורכי הדין, בין היתר, התפקיד של פיקוח על ההתמחות. בהתאם לכך מפעילה לשכת עורכי הדין מערך פיקוח המוצא ביטויו בכללי לשכת עורכי הדין (רישום מתמחים ופיקוח על התמחות), התשכ"ב-1962 ובנהלים משלימים.

ועדת גרסטל שנדרשה לנושא הפיקוח על ההתמחות ראתה כאמור, בד-בבד עם המלצתה להאריך את תקופת ההתמחות ועל מנת לסייע לכך שההתמחות תשיג את יעדיה, להמליץ על ביסוס מערך הפיקוח שמקיימת הלשכה כיום בהתאם לכללים האמורים תוך שיועמד בראשו שופט בדימוס וכן כי ימונה נציב קבילות מתמחים, שופט בדימוס, וסמכויותיו יוגדרו בחקיקה.

על רקע זה מוצע (בסעיף 2 לחוק המוצע - סעיף 34א שמוצע להוסיפו לחוק הלשכה) למנות שופט בדימוס לנציב הפיקוח על ההתמחות (להלן - הנציב), אשר יעמוד בראש מערך הפיקוח על ההתמחות של הלשכה וכן ייעץ ללשכה בעניינים עקרוניים בהתייחס לפיקוח על ההתמחות. מוצע להגדיר כי סמכויות הפיקוח של הנציב מתייחסות לכלל היבטי ההתמחות, לרבות אופי העבודה המוטלת על המתמחה ותנאי העסקתו. כמו כן, מוצע כי שר המשפטים הוא שימנה, לאחר

התייעצות עם הלשכה, את הנציב על מנת להבטיח את אי-תלותו, הגם שהפעלתו תמומן בידי הלשכה.

לצד הפיקוח היזום מוצע להסמיך את הנציב לברר תלונות של מתמחה או מי שהיה מתמחה, הרואה עצמו נפגע בשל התנהגות מאמנו במסגרת מילוי תפקידו כמאמן או בשל תנאי התמחותו.

במסגרת חיזוק הפיקוח על ההתמחות, מוצע גם להעניק לנציב סמכות להורות כי מאמן לא יהיה רשאי לאמן מתמחים לתקופה שיקבע. בשונה מסמכות הלשכה לבטל אישור לאמן, לפי הוראות סעיף 30 לחוק הלשכה, סמכות הנציב המוצעת לפי סעיף זה, היא להשהות באופן זמני את תפקידו של מאמן כמאמן. כמו-כן, הסמכות חלה על כל מי שרשאי לאמן מתמחים לפי סעיף 29(א), ובכלל זה שופטים המורשים לאמן מכוח סעיפים 29(א)(1) עד (3) וחברי לשכה המשמשים בתפקיד מתפקידי השירות המשפטי כמפורט בצו לשכת עורכי הדין (תפקידי השירות המשפטי), התשכ"ב-1962, המורשים לאמן מכוח סעיף 29(א)(5) לחוק הלשכה. לעומת זאת, ביטול האישור לאמן על ידי הלשכה נוגע רק לעורכי דין המאמנים מכוח אישור שניתן להם על ידי הלשכה לפי סעיף 29(א)(4) לחוק הלשכה.

במקביל מוצע כי הנציב יהיה רשאי להמליץ לכל בעל סמכות לנקוט צעדים נגד מאמן, או לפעול לתיקון ליקויים שמצא, ובכך לאפשר לנציב להמליץ על נקיטת הליכי משמעת או אף הליכים פליליים במקרה הצורך (סעיף 2 לחוק המוצע - הוספת סעיף 34א(ד)). עוד מוצע כי הנציב יגיש לשר המשפטים וללשכה דין-וחשבון שנתי על פעולותיו, וכי שר המשפטים יהיה רשאי, לאחר התייעצות עם הלשכה, לקבוע הוראות נוספות בדבר סמכויות הנציב, דרכי פעולתו ותנאי שירותו.

במסגרת זו מוצע (בסעיף 1 לחוק המוצע) לתקן את סעיף 30(1) לחוק הלשכה כך שגם לנציב יינתן מעמד להניע את הלשכה לבטל אישור לאמן. אגב כך, מוצע להחליף את המונח "קובלנה" בו משתמש סעיף 30(1) במונח "תלונה" על מנת להבהיר כי אין המדובר בהקשר זה בקובלנה משמעתית.

3. לסעיף 3

על פי סעיף 35(א) לחוק הלשכה בנוסחו כיום "תקופת ההתמחות תהיה שנים-עשר חדשים." נושא משך ההתמחות ידע עם השנים שינויים. עד לשנת 1985 עמדה תקופת ההתמחות על שנתיים (כאשר למן שנת 1963 ועד שנת 1985 (ס"ח 404 מיום 16 באוגוסט 1963) ניתן היה להתחיל בהתמחות במקביל ללימודי השנה האחרונה במשפטים במוסד להשכלה גבוהה). על פי תיקון משנת 1985 (ס"ח 1155 מיום 7 באוגוסט 1985) הועמדה תקופת ההתמחות על 18 חדשים אך במקביל הוגבלה האפשרות להתחיל בהתמחות והותנתה בסיום לימודי המשפטים (ראה סעיף 26 לחוק הלשכה). במקביל קוצרו לימודי המשפטים מארבע שנים לשלוש שנים ומחצה. בשנת 1994 חזר המחוקק ונדרש לנושא משך ההתמחות. סעיף 35(א) תוקן פעם נוספת ותקופת ההתמחות על פיו הועמדה על שנים-עשר חדשים (ס"ח 1477 מיום 4 באוגוסט 1994).

על רקע זה ובהתחשב ביוזמת חקיקה פרטית, אשר הייתה תלויה ועומדת אותה העת ובמסגרתה הוצע להאריך את ההתמחות לשנתיים (הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון – התמחות),

התשנ"ט-1999, הצעת חוק פ/127 של חבר הכנסת ריבלין) נתבקשה אף ועדת גרסטל להידרש לנושא משך ההתמחות. הועדה הגיעה לכלל מסקנה כי תקופת התמחות בת שנה אין בה כדי לעמוד ביעדי ההתמחות בדמות הכשרה מעשית-מקצועית לקראת העיסוק במקצוע עריכת הדין, הקניית נורמות מקצועיות ואתיות למתמחה ומתן אפשרות למתמחה להכיר את מהות המקצוע והיבטיו. זאת, בהתחשב גם בפער הקיים בין הלימודים האקדמיים שמטרתם להכשיר ולעצב משפטנים (במיוחד לנוכח הדגש שניתן במסגרתם על היבטים תיאורטיים של המשפט) ובין הכישורים והמיומנויות הנדרשים מעורך הדין בעבודתו. לדעת הועדה "בהינתן הנחת המוצא כי תקופת ההתמחות מטרתה להקנות למתמחה הכשרה מקצועית-ספציפית למקצוע עריכת הדין, הכשרה שאיננה ניתנת לו במסגרת לימודיו האקדמיים, הרי שמן הראוי ליתן משקל של ממש לתקופה זו גם מבחינת משכה. תקופת התמחות בת שנה אינה מספקת כדי להקנות למתמחה את המיומנויות והכישורים הנדרשים לעיסוק במקצוע עריכת הדין, היא אינה מאפשרת עיסוק במגוון רחב של נושאים ותחומים של המקצוע ואין בה די כדי להקנות למתמחה נורמות מקצועיות ואתיות, אשר ילוו אותו משך כל שנות עיסוקו במקצוע" (עמ' 53 לדו"ח הועדה). זאת ועוד, לדעת הועדה מתבקשת במיוחד המלצתה האמורה לנוכח המלצתה הנוספת, אשר תפורט להלן, על קיום קורס מעשי-יישומי במחצית הראשונה להתמחות.

לאור האמור, המליצה הועדה כי תקופת ההתמחות תוארך לתקופת התמחות בת שנה ומחצה.

במסגרת דו"ח הועדה מצוין כי הרוב המכריע של הפונים לוועדה וכן הרוב של הדוברים שהופיעו בפניה, שופטים וכן עורכי דין צעירים כותיקים, הביעו את עמדתם כי תקופת התמחות בת שנה אינה ממצה וכי עיקר התומכים בהארכת תקופת ההתמחות הביעו את עמדתם כי יש צורך **בקביעת תקופת התמחות בת שנתיים** (עמ' 52 לדו"ח הועדה).

על רקע זה ובהתחשב ביעדי ההתמחות כביטויים בדו"ח ועדת גרסטל כמתואר לעיל הוחלט במסגרת הדיונים שנתקיימו במשרד המשפטים לקראת הפצתו המחודשת של תזכיר החוק כי מן הנכון יהיה להעמיד את תקופת ההתמחות על 24 חודשים. יצוין כי חלק מנציגי הסטודנטים בארגונים השונים הביעו, במסגרת הדיונים שנתקיימו עימם אגב גיבוש הנוסח הנוכחי של הצעת החוק, התנגדות להארכת ההתמחות כמוצע.

מוצע אפוא לקבוע (בסעיף 3 המוצע – תיקון סעיף 35(א) לחוק הלשכה), כי תקופת ההתמחות תהיה בת עשרים וארבעה חודשים.

4. לסעיף 4 ו-6(1)

על פי המלצת ועדת גרסטל יחויב כל מתמחה להשתתף בקורס מעשי, אשר ייערך במהלך מחצית השנה הראשונה להתמחות. הועדה עמדה על "צורך בקיום לימודים נוספים בתוך תקופת ההתמחות, בהם יוענק למתמחים מטען ידע בסיסי הנדרש לעורך הדין במהלך עבודתו וזאת בהשלמה לידע הנרכש על ידי המתמחה תוך כדי התמחותו, אשר מטבע הדברים, מוגבל למספר תחומים. לימודים אלו ייערכו במסגרת קורס מעשי יישומי, שיועבר למתמחים תוך כדי תקופת

ההתמחות ושיחתור להקניית הכלים הדרושים למתמחים לעבודתם כעורכי דין" (עמ' 29 לדו"ח הועדה)

הקורס המעשי המוצע על ידי הועדה הוא אפוא בבחינת מהלך משלים למהלך של הארכת ההתמחות עליו המליצה כאמור הועדה ואף הוא נדרש על רקע הפער שבין הלימודים האקדמיים לבין העבודה המעשית במקצוע עריכת הדין. על פי המלצת ועדת גרסטל ייערך בסיומו של הקורס המעשי מבחן ידע בשיטת רב-ברירה בהתייחס לחומר הנלמד בקורס.

יצוין כי על פי המלצת ועדת גרסטל יילמדו במסגרת הקורס מקצועות מעשיים – סדר דין אזרחי, סדר דין פלילי, דיני ראיות, אתיקה, ניסוח מסמכים משפטיים, דיונים בבית משפט – מהפן המעשי.

במסגרת הדיונים שנערכו במשרד המשפטים לקראת הפצתו המחודשת של תזכיר החוק הוחלט כי נכון יהיה למקם את הקורס המעשי במהלך המחצית השנייה של השנה הראשונה להתמחות.

לפיכך מוצע (בסעיף 4 לחוק המוצע - סעיף 36 שמוצע להוסיפו לחוק הלשכה) כי בתקופת התמחותו ישתתף המתמחה בקורס במקצועות מעשיים שתערוך הלשכה או מי מטעמה. מוצע כי שר המשפטים יוסמך לקבוע בתקנות, לאחר התייעצות עם הלשכה, הוראות לעניין נושאי הקורס, פריסתו הכלל-ארצית, משכו והיקף שעות הלימוד בו והסדרים נוספים הנדרשים לקיומו וכן הוראות לעניין תדירותו של הקורס ולענין עיתויו של הקורס במהלך תקופת ההתמחות. כן מוצע לקבוע, על בסיס המלצת ועדת גרסטל, כי תכנית הלימודים של הקורס, לרבות מערך השיעורים וזהות מרצי הקורס ומרכזיו, תאושר בידי הועדה הבוחנת שלפי סעיף 40 לחוק. עוד מוצע כי בחינה או בחינות על חומר הלימוד בקורס ייערכו במהלך הקורס או לאחריו, כפי שייקבע בתקנות. בהתאם מוצע (בסעיף 16(1) לחוק המוצע) לתקן גם את סעיף 39 לחוק, כך שסמכותו של שר המשפטים לקבוע את תכנית הבחינות וסדריהן תחול גם בהקשר הנדון.

עוד מוצע לקבוע כי מתמחה, שלא השתתף בקורס המעשי או שלא עמד בבחינה או בבחינות על חומר הלימוד בקורס המעשי לא יהיה זכאי להיבחן בבחינה הנערכת בתום תקופת ההתמחות לפי סעיף 38 לחוק.

בהתחשב באופיו המיוחד של הקורס המעשי המוצע, המשתלב בהליך ההסמכה בעריכת דין, ואשר תכליתו היא כאמור להכשיר את המתמחים בעריכת דין ולהקנות להם כלים מעשיים, מוצע להטיל את התפקיד לערוך את הקורס על לשכת עורכי הדין המופקדת סטוטורית על רישויים של עורכי דין או מי מטעמה. עלות ההשתתפות בקורס בה יישא המשתתף לא תעלה על 500 שקלים חדשים ותכלול את כל שדרוש כבסיס להשתתפות בו. המועצה הארצית של הלשכה, באישור שר המשפטים, תהא רשאית בכללים לשנות את סכום עלות ההשתתפות.

5. לסעיף 5

על פי סעיף 38(א) לחוק הלשכה כנוסחו כיום "בתום תקופת ההתמחות על המועמד לחברות בלשכה להיבחן בבחינות הלשכה במקצועות מעשיים; ...".

על פי הפרקטיקה הנקוטה ובהתחשב בכך כי הסעיף מדבר ב"מקצועות מעשיים" מקובל לראות את הבחינות הנערכות על פי סעיף זה כמוגבלות לתחום המשפט הדיוני.

כאמור, ועדת גרסטל המליצה כי בחינת ההסמכה המסכמת הנערכת בסיום ההתמחות תיעשה על דרך של בחינת הערכת ביצוע – ניתוח מקרה (לצד המלצתה על עריכת בחינת ידע במתכונת של בחינת רב-ברירה בתום הקורס המעשי) – במקום הבחינה בכתב הנערכת במתכונת של בחינת רב-ברירה והבחינה בעל-פה הנערכת בעקבותיה עליה מתחה הועדה ביקורת (עמ' 28 לדו"ח הועדה). בחינת ניתוח המקרה תתייחס הן לתחום המשפט המהותי והן לתחום המשפט הדיוני (עמ' 31-32 לדו"ח הועדה). בגדריה של בחינה זו, אשר מדמה את עבודת עורך הדין בחיי המעשה ובוחנת את יכולתו של הנבחן לעשות שימוש בכישורים שנרכשו על ידיו, יידרש המתמחה להראות כיצד הוא מפעיל את הידע המשפטי שרכש בנושאים הרלוונטיים לתחומי עיסוקו במהלך ההתמחות. בחינה זו תדמה "מקרה" (Case) משפטי אשר ניתן לטיפולו של עורך הדין. המתמחה יקבל תיאור מקרה ונתונים רלוונטיים למקרה ויתבקש להציע דרכי טיפול, כולל ניסוח מסמכים משפטיים רלוונטיים. המתמחה יוכל להיעזר בחקיקה ופסיקה שיינתנו לו במהלך הבחינה, וזאת בדומה לעבודת עורך הדין, אשר אינו נדרש לשנן ולזכור חקיקה ופסיקה. בכל מועד בחינה יוצעו "מקרים" במספר נושאים שונים, מתוכם יידרש המתמחה לענות על מקרה אחד, בהתאם לבחירתו, באחד מן התחומים הבאים: נזיקין, מקרקעין, חוזים, חברות, פלילי, עבודה, משפחה וירושה, משפט מנהלי.

בהתחשב בנוסחו הקיים של סעיף 38(א) לחוק הלשכה ובנוהג המושרש הנסמך עליו להגביל את בחינות ההסמכה בעריכת דין למשפט דיוני ועל מנת לאפשר את המעבר למתכונת הבחינה המסכמת המוצעת על ידי ועדת גרסטל מוצע השינוי בסעיף 38(א) כמוצע בסעיף 5 לחוק המוצע ולפיו במקום "בחינות הלשכה במקצועות מעשיים" יבוא "בבחינות הלשכה להסמכה בעריכת דין".

6. לסעיף 26(2)

בהתחשב בהמלצת ועדת גרסטל להגביל את זכאותו של מתמחה לגשת לבחינות בנסיבות של כישלונות רצופים, מוצע להסמיך במפורש את שר המשפטים להסדיר בתקנות את הזכאות לחזור ולהיבחן בבחינות ולתקן לצורך כך את סעיף 39 לחוק הלשכה.

7. לסעיפים 7 ו-8

סעיף 40 לחוק קובע כי הבחינות במקצועות מעשיים יהיו בפני ועדה בוחנת של שלושה שהם: שופט, המשמש כיושב ראש, ושני עורכי דין, מהם אחד חבר השירות המשפטי. ועדה בוחנת קיימת הן לענין הבחינה בכתב והן לענין הבחינה בעל-פה.

במהלך השנים חלו שינויים בהרכב הועדה הבוחנת לענין הבחינה בכתב, תוך שנשמר האיזון הקבוע בסעיף 40 לחוק. כיום מונה הועדה הבוחנת תשעה חברים: שלושה שופטים, שלושה עורכי דין מהמגזר הפרטי ושלושה עורכי דין מהשירות הציבורי.

על ההרכב והתפקיד של הועדה הבוחנת לענין הבחינה בכתב עמד בית המשפט העליון בבג"צ 110/87 בלוי נ' שר המשפטים פ"ד מא(2) 373, בו ציין בית המשפט כי "בקביעת הרכבה של הועדה הבוחנת ביקש המחוקק לתת את ההכרעה בידי גוף אובייקטיבי, שעם חבריו נמנים שופט ועו"ד מהשירות הציבורי, ולא בידי מוסד ממוסדות הלשכה ... הועדה הבוחנת היא הקובעת את השאלות המרכיבות את השאלון ... הועדה הבוחנת היא גם זו הקובעת, מראש, מה התשובה הנכונה לכל שאלה" (שם, בעמ' 376 ובעמ' 378).

ועדת גרסטל שנדרשה אף לנושא הרכב הועדה הבוחנת הציעה, במגמה לבצר את מעמדה האובייקטיבי-מקצועי של הועדה, כי הרכבה יהיה כדלקמן: שלושה שופטים, ארבעה עורכי דין, שניים מן המגזר הפרטי ושניים מהשירות הציבורי ושני פסיכומטריקנים.

לפיכך מוצע (בסעיף 7 המוצע - החלפת סעיף 40) הרכב הועדה הבוחנת כפי שהוצע על ידי ועדת גרסטל בשינוי זה שלפחות אחד מבין ארבעת עורכי הדין חברי הועדה יהיה חבר השירות המשפטי. כן נכללות בסעיף זה הוראות שונות בהתייחס לועדה הבוחנת בהתאם להמלצות ועדת גרסטל. ראויה לציון בהקשר זה הוראת סעיף קטן (ו) בסעיף 40 המוצע בחוק הלשכה ולפיה "תמנה הועדה הבוחנת או ועדת משנה שהסמיכה לענין זה מבין חבריה חבר בוחנים ובודקים לחיבור שאלות הבחינה ולבדיקת מחברות הנבחנים; הכשירות להיכלל בחבר הבוחנים והבודקים תיקבע בתקנות". הוראה זו מוצעת על רקע המלצת ועדת גרסטל להבנות את הליך חיבור הבחינה תוך בנייתו במסגרת זו של מאגר של כותבי שאלות, משפטנים (שופטים או עורכי דין), אשר ייקבעו על ידי ועדת משנה לועדה הבוחנת (לפי המלצת ועדת גרסטל תורכב ועדת המשנה האמורה משופט, עורך דין ופסיכומטריקן) ויעבירו את השאלות שיחברו לידי הועדה הבוחנת לצורך בחינתה ולאחר מכן אישורה. עוד הציעה הועדה כי בדיקת התשובות לבחינת ניתוח המקרה תיעשה על ידי בודקים מתוך מאגר של בודקים, שיהיו משפטנים אשר אף הם ייקבעו על ידי ועדת המשנה האמורה. יצוין, כי במסגרת הדיונים שנתקיימו בהמלצות ועדת גרסטל הוחלט כי בהליך בדיקת בחינת ניתוח המקרה ישולבו גם אנשי אקדמיה.

ועדת גרסטל ראתה להעיר כי היא "רואה חשיבות לכך שחברי הועדה הבוחנת, כותבי השאלות והבודקים יקבלו שכר בגין עבודתם וממליצה על כך. כדי שחברי הועדה יוכלו לפנות מזמנם ולהשקיע את מספר השעות הרב בפיקוח אקדמי על הקורס ובהמשך בבחינה יש הכרח לשלם להם שכר הולם. מקצועיות והתמקצעות דורשות תמורה כספית." בהמשך לכך מוצע בסעיף 8 לחוק המוצע להסמיך את המועצה הארצית של לשכת עורכי הדין לקבוע באישור שר המשפטים כללים בדבר תשלום לחברי הועדה הבוחנת ולבוחנים (הוספת פסקה (10) בסעיף 109 לחוק הלשכה - פסקה (2) בסעיף 8 האמור. יצוין כי בפסקה (1) בסעיף 8 האמור מוצע להוסיף בסעיף 109(2) לחוק הלשכה, לצרכי הבהרה, אחרי המלים "סדרי קבלתם של מתמחים ורישומם" את המלים "וסדרי ההתמחות").

8. לסעיף 9 המוצע

על רקע השינויים במתכונת ההסמכה בעריכת דין הכלולים בתיקון המוצע, מתעורר הצורך לקבוע הסדרי תחילה והוראות מעבר.

מוצע כי ההוראות המוצעות בהתייחס לפיקוח על ההתמחות קרי סעיפים 30 ו-34א לחוק הלשכה, כנוסחם בסעיפים 1 ו-2 לחוק המוצע, ייכנסו לתוקף בתום תשעה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.

עוד מוצע כי סעיפים 35(א), 36, 38(א), 39, 40 ו-109(10) לחוק הלשכה, כנוסחם בסעיפים 3, 4, 5, 6, 7 ו-8(2) לחוק המוצע, ייכנסו לתוקף בתום ארבע שנים מיום פרסומו של חוק זה (להלן – יום התחילה). כן מוצע כי על מי שהחל להתמחות לפני יום התחילה לא יחולו סעיפים 35(א) ו-36 לחוק העיקרי, כנוסחם בסעיפים 3 ו-4 לחוק המוצע, ותמשיך לחול עליו הוראת סעיף 35(א) כנוסחה ערב יום התחילה, ובלבד שישלים את התמחותו עד תום שנה מיום התחילה.

ג. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

יתוקנו סעיפים 30, 35, 38, 39, ו-109 לחוק, יוחלף בו סעיף 40 ויוספו לו סעיפים 34א ו-36.

ד. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה ועל התקן המנהלי במשרדי הממשלה

אין.

ה. להלן נוסח החוק המוצע

חוק לשכת עורכי הדין (תיקון – שינויים במתכונת ההסמכה), התש"ע-2010

- תיקון סעיף 30
1. בסעיף 30 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן – החוק העיקרי) –
- (1) במקום "קובלנה" יבוא "תלונה";
- (2) לפני "ועד מחוזי" יבוא "נציב הפיקוח על ההתמחות שלפי סעיף 34א".
- הוספת סעיף 34א
2. אחרי סעיף 34 לחוק העיקרי יבוא:
- 34א. **"נציב הפיקוח על ההתמחות** (א) שר המשפטים, לאחר התייעצות עם הלשכה, ימנה שופט בדימוס לנציב הפיקוח על ההתמחות (להלן – הנציב); תקופת כהונתו של הנציב תהיה ארבע שנים מיום מינויו וניתן למנותו לתקופות כהונה נוספות של ארבע שנים, ולא יותר משלוש תקופות כהונה רצופות.
- (ב) שכרו של הנציב ימומן מתקציב הלשכה.
- (ג) הנציב יעמוד בראש מערך הפיקוח על ההתמחות של הלשכה לפי חוק זה וייעץ ללשכה בעניינים הנוגעים לפיקוח על ההתמחות.
- (ד) הנציב גם יברר תלונות של מתמחה או מי שהיה מתמחה, הרואה עצמו נפגע בשל התנהגות מאמנו במסגרת מילוי תפקידו כמאמן או בשל תנאי התמחותו.
- (ה) מצא הנציב ליקויים בתפקודו של מאמן, יהא רשאי להורות, לאחר שנתן לו הזדמנות לטעון טענותיו, כי אותו מאמן לא יורשה לאמן מתמחים לתקופה שיקבע ושלא תעלה על שמונה-עשר חודשים, וכן יהא רשאי להמליץ לכל גורם מוסמך לנקוט אמצעים מתאימים נגד מאמן כאמור או לפעול לתיקון הליקויים שמצא; הנציב יקבע את מועד תחילתה של תקופה כאמור, והוא רשאי לקצר את התקופה אם הוכח להנחת דעתו כי תוקנו הליקויים; הנציב יודיע ללשכה על החלטה לפי סעיף זה.
- (ו) במילוי תפקידו לפי סעיף זה רשאי הנציב להתייחס לכלל היבטי ההתמחות, לרבות סוג העבודה המוטלת על המתמחה ותנאי העסקתו.
- (ז) הנציב יגיש לשר המשפטים וללשכה דין וחשבון שנתי על פעולותיו לפי סעיפים קטנים (ג) עד (ה).
- (ח) שר המשפטים רשאי, לאחר התייעצות עם הלשכה, לקבוע הוראות נוספות בדבר סמכויות הנציב, דרכי

פעולתו ותנאי שירותו.

(ט) אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מסמכויות הלשכה לפי סעיף 30 לחוק או מהסמכות להגיש קובלנה נגד מאמן כאמור לפי סעיף 63 לחוק."

תיקון סעיף 35
3 . בסעיף 35(א) לחוק העיקרי, במקום "שנים-עשר חדשים" יבוא "עשרים וארבעה חדשים".

הוספת סעיף 36
4 . אחרי סעיף 35 לחוק העיקרי יבוא :

36. (א) בתקופת התמחותו ישתתף המתמחה בקורס במקצועות מעשיים (להלן – קורס מעשי) שתערוך הלשכה או מי מטעמה.

(ב) הוראות לעניין נושאי הקורס המעשי, פריסתו הכלל-ארצית, משכו והיקף שעות הלימוד בו והסדרים נוספים הנדרשים לקיומו - לרבות לעניין תנאי הלימוד בכיתות הלימוד, היחס בין מספר המתמחים בכיתה לימוד למספר המרצים - וכן הוראות לעניין תדירותו ולעניין עיתויו במהלך תקופת ההתמחות, ייקבעו בתקנות, לאחר התייעצות עם הלשכה.

(ג) תכנית הלימודים של הקורס המעשי, לרבות מערך השיעורים וזהות מרצי הקורס ומרכזיו, תאושר בידי הועדה הבוחנת שלפי סעיף 40.

(ד) במהלך הקורס או לאחריו, כפי שייקבע בתקנות, לאחר התייעצות עם הלשכה, על המתמחה להיבחן בבחינה או בבחינות על חומר הלימוד בקורס המעשי.

(ה) מתמחה, שלא השתתף בקורס המעשי או שלא עמד בבחינה או בבחינות על חומר הלימוד בקורס המעשי, כאמור בסעיף זה, לא יהיה זכאי להיבחן בבחינות ההתמחות שלפי סעיף 38.

(ו) עלות ההשתתפות בה ישא משתתף בקורס המעשי לא תעלה על 500 שקלים חדשים, ותכלול את כל שדרוש כבסיס להשתתפות בו; המועצה הארצית, באישור שר המשפטים, רשאית בכללים לשנות את סכום עלות ההשתתפות."

- תיקון סעיף 38
5. בסעיף 38(א) לחוק העיקרי, במקום "בחינות הלשכה במקצועות מעשים" יבוא "בבחינות הלשכה להסמכה בעריכת דין (להלן – בחינות ההתמחות)".
- תיקון סעיף 39
6. בסעיף 39 לחוק העיקרי –
- (1) אחרי "26(2) יבוא "36";
- (2) אחרי "וסדריהן" יבוא "ולרבות הזכאות לחזור ולהיבחן בהן".
- החלפת סעיף 40
7. במקום סעיף 40 לחוק העיקרי יבוא:
40. (א) הבחינות לפי סעיף 36 ולפי סעיף 38 ייערכו בידי ועדה בוחנת שימנה שר המשפטים.
- (ב) אלה חברי הועדה:
- (1) שלושה שופטים;
- (2) ארבעה עורכי דין, מהם לפחות אחד חבר השירות המשפטי;
- (3) שני מומחים בתחום המדידה החינוכית; תנאי הכשירות של החברים לפי פסקה זו ייקבעו בתקנות.
- (ג) מינוי חברי הועדה לפי סעיף קטן (ב) (1) טעון הסכמת נשיא בית המשפט העליון; מינוי שאר החברים בוועדה יהיה לאחר התייעצות עם הוועד המרכזי של לשכת עורכי הדין.
- (ד) שר המשפטים ימנה את יושב ראש הועדה מבין חברי הועדה כאמור בסעיף קטן (ב) (1).
- (ה) חברי הועדה הבוחנת יתמנו לארבע שנים וניתן לחזור ולמנותם לתקופות כהונה נוספות.
- (ו) לצורך ביצוע תפקידה לפי סעיף זה תמנה הועדה הבוחנת או ועדת משנה שהסמיכה לעניין זה מבין חבריה, חבר בוחנים ובודקים לחיבור שאלות הבחינה ולבדיקת מחברות הנבחנים; הכשירות להיכלל בחבר הבוחנים והבודקים תיקבע בתקנות."
- תיקון סעיף 109
8. בסעיף 109 לחוק העיקרי –
- (1) אחרי "סדרי קבלתם של מתמחים ורישומם" יבוא "סדרי ההתמחות";
- (2) אחרי פסקה (9) יבוא:
- "(10) תשלום לחברי הועדה הבוחנת, לבוחנים ולבודקי הבחינות".

9. (א) תחילתם של סעיפים 30 ו-34א לחוק העיקרי, כנוסחם בסעיפים 1 ו-2 לחוק זה, בתום תשעה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.

(ב) תחילתם של סעיפים 35(א), 36, 38(א), 39, 40 ו-109(10) לחוק העיקרי, כנוסחם בסעיפים 3, 4, 5, 6, 7 ו-8(2) לחוק זה, בתום ארבע שנים מיום פרסומו של חוק זה (להלן – יום התחילה).

(ג) על מי שהחל להתמחות לפני יום התחילה לא יחולו סעיפים 35(א) ו-36 לחוק העיקרי, כנוסחם בסעיפים 3 ו-4 לחוק זה, ותמשיך לחול עליו הוראת סעיף 35(א) כנוסחה ערב יום התחילה, ובלבד שישלים את התמחותו עד תום שנה מיום התחילה.